

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0610228 Genbäcken

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av utpekade områden med höga naturvärden inom EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av vilda djur och växter och hindra att deras livsmiljöer förstörs. Nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete med att bevara biologisk mångfald. Alla medlemsländer har ansvar att peka ut representativa områden för fåglar som är angivna i EUs fågeldirektiv (SPA) och för naturtyper och arter som är angivna i EU:s art- och habitatdirektiv (SCI/SAC). Genom utpekandet åtar sig länderna att långsiktigt bevara de utpekade naturvärdena i områdena. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en bevarandeplan. I några fall där Natura 2000-området också är naturreservat skrivs en kombinerad bevarandeplan och skötselplan. Bevarandeplanen ska innehålla en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras. Bevarandemålen formuleras utifrån de förutsättningar som de utpekade arterna och naturtyperna behöver för att de ska ha gynnsamt bevarandetillstånd i området. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska ligga till grund för förvaltning och tillståndsprövning enligt miljöbalken.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. Uppgifterna skiljer sig i vissa fall från vad som är beslutat av regeringen och kommer av Länsstyrelsen i dessa fall att föreslås som ändringar till regeringen vid nästa revideringstillfälle. Förvaltning och tillståndsprövning ska utgå från den verkliga förekomsten av naturtyper och arter, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar denna, även om uppgifterna inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen som är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är i sig inte ett juridiskt bindande dokument varför formell reglering av skydd eller skötsel kan behövas t.ex. i form av beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som råder vid åtgärder eller verksamheter inom ett Natura 2000-område.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd kan även krävas för åtgärder utanför Natura 2000-området om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Inför en ansökan ska ett samråd hållas med Länsstyrelsen angående utformningen av tillståndsansökan och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kräver tillstånd rekommenderas en tidig kontakt med Länsstyrelsen. Vid skogsbruksåtgärder hålls initialt ett samråd med Skogsstyrelsen. Information om Natura 2000 finns också på Länsstyrelsens webbsida eller genom kontakt med Länsstyrelsens enhet för naturvård på telefonnummer 010-224 70 00.

Foto: Länsstyrelsen Värmland

Överst vänster: violettkantad guldvinge, Dan Mangsbo - överst mitten: silvertärnor (D.M.) - överst höger: långskägg (D.M.)

nedtill vänster: vattendrag (D.M.) - nedtill höger: skog, Anders Tedeholm ©

Länsstyrelsen Värmland

651 86 Karlstad

010-224 70 00

www.lansstyrelsen.se/varmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0610228 Genbäcken

Kommun: Forshaga

Områdets totala areal: 1,7 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-11-01

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-29

Markägarförhållanden:

Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2002-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet:

6270 - Silikatgräsmarker

6410 - Fuktängar

1966 - Ävjepilört, *Persicaria foliosa*

1973 - Hällebräcka, *Saxifraga osloensis*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: De prioriterade bevarandevärdena är skötseln av områdets silkatgräsmarker och fuktängar. Prioriterat är även att vårda och bevara bestånden av ävjepilört och hällebräcka.

Motivering: Artrik hävdgynnad flora på betesmark i en vacker sydsluttning ned mot sjön Västra Örten. Inom området finns lokaler för de rödlistade arterna ävjepilört och hällebräcka.

Prioriterade åtgärder: För att säkerställa att de utpekade naturtyperna och arterna bevaras är det

nödvändigt med årlig hävd samt regelbunden röjning av igenväxningsvegetation. Vattenregleringen i Västra Örten behöver utformas så att en naturlig flödesregim, med återkommande översvämning vid höst- och vårfloed samt torrläggning av jord under sommaren, uppnås. Vid hävd av marken där hällebräcka växer ska skadlig förna tas bort.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Genbäcken ligger in en vacker sydsluttning ner mot sjön Västra Örten. Området avgränsas mot vallen i norr med odlingsrösen och några mindre buskage med bl a enar samt längre österut ungefär i linje med de mindre berghällar som går i dagen.

Längst i norr består Natura 2000-området av en gammal åkermark som sedan övergår söderut i en artrik äng med partier av torrare hållmark, till friskare delar i sluttningarna och en mindre lerig, flack strandäng ner mot vattnet. Över området finns spridda träd.

Den östra delen är mer trädbevuxet med framförallt björkar och enbuskar. Här förekommer igenväxningsvegetation i buskskiktet under björkarna och i de flesta odlingsrösen. Området övergår successivt i skogsmark. Här fanns enligt Hembygdskartan från slutet av 1800-talet en större åkermark. Spåren efter denna finns idag kvar i form av ett antal odlingsrösen.

I centrala delarna av skiftet mot norr finns ett område med rösen, enbuskar och bl. a. häggbuskar. Här finns ett grovt äldre lövträd. Området gränsar till åkervallen som ligger strax norr om skiftet.

Senast 2016 observerades arter som visar på långvarig hävd i Genbäckens betesmarker. Några av arterna var vårbrodd, hirsstarr, pillestarr, blekstarr, gökärt, kattfot, nattviol, ärenpris, tjärblomster, vaddarter och skallror. Här finns också bestånd av den rödlistade hällebräcka som förekommer intill berghällar av kalkrik hyperit i de torrare partierna i områdets norra del. Vid strandängen i söder har den rödlistade och för området utpekade arten ävjepilört samt grönskära, fyrling, ävjebrodd, skaftslamkrypa, nordslamkrypa och tretalig slamkrypa tidigare observerats. Senast i augusti 2017 observerades hällebräcka i silikatgräsmarken och pilblad, ävjepilört, fyrling, grönskära i funktängen.

Dagflygande, typiska fjärilar för naturtypen silikatgräsmarker som tidigare påträffats i området är midsommarblåvinge, vitfläckig guldvinge, ängspärlemofjäril, skogspärlemofjäril, brunfläckig pärlemofjäril och smultronvisslare. Senast i juni 2017 påträffades flera individer av de rödlistade fjärilarna sotnätfjäril, brun gräsfjäril (fridlyst) och violettekantad guldvinge.

Genbäcken har betats kontinuerligt sedan 1921. Under en period bedrevs ridskola i Genbäcken och markerna runt gården betades då främst av hästar. Sedan 2001 har hela området tillsammans med vallen i norr och delar av skogen i öster betats av kor och hästar under en längre period. Idag betas området återigen bara av hästar.

Vad kan påverka negativt

Se beskrivning av negativ påverkan under respektive naturtyp.

Bevarandeåtgärder

Följande bestämmelser och åtgärder bidrar på olika sätt till att utpekade naturtyper och/eller arter uppnår och bibehåller gynnsamt bevarandetillstånd i Natura 2000-området.

Gällande regelverk 2017:

- Enligt första stycket i 7 kap 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd

enligt första stycket krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området. Innan en tillståndsansökan lämnas in ska samråd hållas med Länsstyrelsen m.fl. (enligt 6 kap 4 § miljöbalken).

- Med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av miljöbalken ska följas.
- Svenska Natura 2000-områden utgör riksintressen enligt 4 kap. 8 § miljöbalken.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken, hela Natura 2000 - området.
- Hela Natura 2000-området utgör en del av Västra Örtenområdet som omfattas av landskapsbildsskydd (19 § naturvårdslagen, lag 1998:811 om införande av miljöbalken).
- Länsstyrelsen har beslutat om utvidgat strandskydd vid Genbäcksviken enligt 7 kap. 14 § miljöbalken.
- Myndigheter och kommuner ska enligt 5 kap. 3 § miljöbalken ansvara för att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.
- Vattenmyndighetens åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt (Förordning 2004:660 om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön).
- Miljöersättningar för bete och slätter för de arealer som uppfyller krav på ersättningar från landsbygdsprogrammet 2014-2020 (EU:s miljöersättning för biologisk mångfald i betesmarker och slätterängar).
- Ävjepilört och Hällebräcka är fridlysta enligt 7 § artskyddsförordningen (2007:845).
- Vid skötsel av jordbruksmark skall hänsyn tas till naturvårdens intressen (12 kap 7-10 §§ miljöbalken).
- För markavvattning råder tillståndsplikt enligt 11 kap. miljöbalk.

Förvaltning av området:

Marken i Natura 2000-området Näs Genbäcken har betats kontinuerligt sedan 1920-talet. Större delen av området omfattas av Länsstyrelsens åtagande om miljöersättningar för betesmarker och slätterängar enligt upprättad åtagandeplan. Skötseln enligt denna plan innebär årlig hävd, ingen förnaansamling, röjning av igenväxningsvegetation samt förbud mot antropogen näringstillförsel och tillskottsutfodring. Genom åtagandeplanen elimineras den traditionella hotbilden som utgörs minskning eller upphörd hävd och igenväxning av buskar och träd. Den sydligaste delen av området, inklusive delar av den för området utpekade fuktängen, omfattas inte av åtagandeplanen. Det innebär att det inte finns något krav på röjning av sly. I denna del betar inte heller några djur. Det finns därför behov av att se över skötseln i detta område och bedöma om bland annat röjning av igenväxningsvegetation är nödvändig och bör genomföras av länsstyrelsen. När innevarande ersättningsperiod upphör rekommenderas att miljöersättningsperioden med åtagandeplan förnyas eller att ett annat skötselavtal tas fram.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6270 - Silikatgräsmarker

Areal: 1,22 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Artrika, hävdpräglade gräsmarker nedanför trädgränsen på torra-friska, silikatrika jordar. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas. Silikatgräsmarker är den vanligaste betesmarkstypen i Sverige och har vanligen en örtrik markvegetation. Vegetationens sammansättning varierar beroende på underlag och geografisk belägenhet. Silikatgräsmarkerna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. Naturtypen kan uppträda i olika skepnader beroende på bland annat fuktighet och klimat.

Inom Natura 2000-området Genbäcken utgör naturtypen drygt 70 % av områdets totala areal. En beskrivning av området finns under rubriken "Beskrivning av området".

Förutsättningar för gynnsamt bevarandetillstånd är årlig skötsel av gräsmarkerna genom bete eller slåtter och höbärgning. Objektets hävdhistoria bör vara vägledande för den fortsatta skötseln så att exempelvis ett objekt med lång kontinuitet av slåtter fortsättningsvis hävdas genom slåtter. Hävdtrycket kan variera inom ett brett intervall så länge skadlig förnaansamling inte förekommer och att området inte betas för hårt. Busk- och slyröjning av vad som bedöms vara igenväxningsvegetation och som växt upp under tid av bristande hävd är angelägen då många betesmarker är i behov av restaurering. Äldre och/eller grova träd bör lämnas kvar och det är även viktigt med efterträdare till de äldre träden. Grov död ved som faller ner bör lämnas i nära anslutning till trädet, även om den kan behöva flyttas för att underlätta betet.

Andra förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är en öppen miljö som i normalfallet inte har mer än 30 % täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar och träd är dock oftast gynnsamt för många organismer genom att erbjuda skydd, skapa bättre mikroklimat och kantzoner där örter kan gå i blom utan att betas ner. Bärande buskar och träd är en viktig födokälla för många fågelarter. I naturtypen får ingen gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter förekomma.

Den karakteristiska vegetationen och angivna strukturer är en förutsättning för att naturtypens typiska arter inte minskar påtagligt i området. Typiska arter är indikatorarter som reagerar relativt snabbt på naturtypiska hotfaktorer. Arterna används i uppföljningssammanhang som en indikator på att naturtypen mår bra.

Bevarandemål

Arealen av Silikatgräsmarker (6270) ska vara minst 1,22 hektar. Årlig hävd ska påverka området, företrädesvis genom bete. Ingen skadlig ansamling av förna såsom gammalt gräs och örter ska finnas i området. Igenväxningsvegetation ska inte förekomma mer än i begränsad utsträckning. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi. Krontäckning av träd och buskar ska förekomma i måttlig mängd (max 30% krontäckning). Antalet grova, ihåliga eller på annat sätt värdefulla träd ska bibehållas eller öka. Näringsstatusen ska vara gynnsam för naturtypens typiska arter. Betesdjuren ska inte ges medel mot parasiter som finns kvar i dyngan och kan

påverka dynglevande organismer negativt. Artsammansättningen ska vara karakteristisk för naturtypen och arter främmande för naturtypen ska inte förekomma. Det ska finnas typiska arter inom följande grupper: fjärilar (tämligen allmän) och kärlväxter (allmän-riklig).

Negativ påverkan

Naturtypen hotas generellt av:

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete och kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Överbete. Alltför intensivt betestryck påverkar naturtypen negativt.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden som t ex skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Spridning av gödsel påverkar floran negativt.
- Indirekta faktorer som gödslings- och försurande effekter från luftburna föreningar kan på sikt komma att påverka ängarnas flora negativt.

Bevarandeåtgärder

Enligt åtagandeplanen från 2016 finns sly av asp, björk, rönn och al som är några år gammalt och som behöver röjas bort. Åtgärderna finns med som villkor i åtagandeplanen men har inte efterkontrollerats sedan 2016 varför det är oklart om de är genomförda.

Bevarandetillstånd

På biogeografisk nivå har naturtypen minskat kraftigt under 1900-talet. Skälen till detta är upphörd eller bristande hävd, igenväxning, gödsling, kvävenedfall, för små och fragmenterade arealer, bristande landskapsmosaik orsakat av jord- och skogsbruk och en negativ utveckling för många arter som är knutna till naturtypen. Nämnda problem och nedläggningar av jordbruk förväntas bestå framöver.

Under 2006 genomfördes en inventering av dagflygande ängsfjärilar. Antalet typiska fjärilsarter uppgick till 5 stycken och endast en art påträffades i mer än fem exemplar. Utöver de typiska fjärilsarterna påträffades även den rödlistade arten brun gräsfjäril. Under 2012 upprepades inventeringen och antalet typiska fjärilsarter uppgick då till endast 3 arter. Även vid detta tillfälle påträffades brun gräsfjäril.

Vid gräsmarksuppföljningen 2012 var de öppna centrala delarna välbetade medan den östra delen var sämre betad. Den östra delen var mer bevuxen med träd och där fanns även en del igenväxningsvegetation. I övriga delar av området fanns endast spridda träd och buskar. I området fanns rikligt med typiska arter som blodrot, hirsstarr, pillerstarr, prästkrage, ängsskallra, höskallra, ängsvädd, jungfrulin, revfibbla och backnejlika. Måttlig förekomst av ohävdarterna: älggräs, knapptåg, örnbräken och kanadensiskt gullris. Sammantaget bedömdes området ha en fullgod naturtypsstatus.

Vid basinventeringen och efterföljande gjorda inventeringar bedömdes naturtypen också ha en fullgod status. Vid inventering i samband med förslag till åtagandeplan 2016 fanns behov av röjning av sly framför allt i den östra delen. Det fanns vid inventeringstillfället gott om hävdgynnade arter, däribland kattfot, junfrulin och starrarter.

Under förutsättning att uppkommen sly har röjts bort är bevarandatillståndet gynnsamt. Fram tills att detta säkerställs bedöms bevarandetillståndet som oklart.

6410 - Fuktängar

Areal: 0,22 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Hävdpräglade fuktängar med blååtäl eller starr nedanför trädgränsen är en vanlig naturtyp i hela Sverige. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Den är starkt varierande beroende på geografisk belägenhet och markens beskaffenhet. Fuktängarna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. De har också mycket stor betydelse för fågellivet. Naturtypen är beroende av hävd, antingen genom bete eller slåtter och hävdgynnade arter ska finnas. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %.

Två undertyper finns:

- Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bl.a. ”kalkfuktängen”.
- Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika, med blååtäl, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet.

Natura 2000-området Genbäckens marker klassas som Fuktängar med blååtäl, tåg- och starrarter. Naturtypen finns i områdets sydvästra del och utgör ca 13 % av områdets totala areal. En beskrivning av området finns under rubriken "Beskrivning av området".

Förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är bete alternativt slåtter med höbärgning samt röjning av igenväxningsvegetation. Hävdtrycket kan variera inom ett brett intervall så länge skadlig förnaansamling undviks och starkt slitna partier ej dominerar. Objektets hävdhistoria bör vara vägledande för skötseln så att exempelvis ett objekt med lång kontinuitet av slåtter även fortsättningsvis hävdas genom slåtter och en sedan lång tid betad mark fortsätter att betas. Det är vanligt att naturtypen har en historia som ängsmarker, och/eller har en flora och fauna med arter som är känsliga för hårt bete under sommaren. Där det förekommer hotade eller regionalt sällsynta arter, eller där marken har en välbevarad ängsvegetation, är det motiverat att anpassa hävden efter det genom t ex begränsat bete under sommaren. Många fuktängar som har en mindre artrik växtlighet kan ändå vara lämpliga att slå, eller sköta med anpassat betetryck, för att gynna fågellivet.

Andra förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är en öppen miljö som i normalfallet inte har mer än 30 % täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar, snår och bryn är dock ofta gynnsamt för många organismer. Viss variation i markvegetationens höjd över tiden och mellan olika delar av objektet är också en förutsättning för många arters fortlevnad. Många insektsarter och fåglar är beroende av andra miljöer utanför naturtypen för häckning, skydd, födosök eller delar av sin livscykel. Det kan till exempel röra sig om andra gräsmarkstyper, buskmarker trädrika marker eller blomrika kantzoner.

I naturtypen får heller ingen gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter förekomma.

För vissa varianter av naturtypen krävs återkommande översvämningar.

Den för naturtypen karakteristiska vegetationen och angivna strukturer är en förutsättning för att naturtypens typiska arter ska bibehållas. Typiska arter är indikatorarter som reagerar snabbt

på naturtypiska hotfaktorer. Arterna används i uppföljningssammanhang som en indikator på att naturtypen mår bra.

Bevarandemål

Arealen av Fuktäng (6410) ska vara minst 0,22 hektar. Regelbundet hävd ska påverka området. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Betesdjuren ska inte ges medel mot parasiter som finns kvar i dyngan och kan påverka dynglevande organismer negativt. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi. Träd- och buskskiktet ska tillsammans förekomma i måttlig mängd (max 30% krontäckning). Igenväxningsvegetation ska inte förekomma eller endast förekomma i begränsad utsträckning. Arter främjade för naturtypen ska inte förekomma. Det ska finnas typiska kärlväxter i allmänriktlig omfattning.

Negativ påverkan

Naturtypen hotas generellt av:

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Överbete. Alltför intensivt betetryck påverkar naturtypen negativt. Risken för överbete är dock inte lika stor i fuktiga marker som i torra.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Kväveläckage från angränsande marker påverkar floran negativt.
- Dräneringar som torkar ut naturtypen.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Bevarandeåtgärder

Den sydligaste delen av Natura 2000-området, inklusive delar av den för området utpekade fuktängen, omfattas inte av åtagandeplanen. Det innebär att det inte finns något krav på röjning av sly. I den fuktigaste delen betar inte heller några djur. Det finns därför behov av att se över skötseln i detta område, bedöma om bland annat röjning av igenväxningsvegetation är nödvändig och om den bör göras av länsstyrelsen.

Bevarandetillstånd

På biogeografisk nivå har naturtypen bedömts ha ogynnsam bevarandestatus. Skälen till detta är upphörd eller bristande hävd, igenväxning, gödsling, kvävenedfall, dräneringar, för små och fragmenterade arealer, bristande landskapsmosaik orsakat av rationellt jord- och skogsbruk och en negativ utveckling för många arter som är knutna till naturtypen. Naturtypen har dessutom minskat kraftigt och fragmenterats under 1900-talet. Nämnade problem och nedläggningar av jordbruk förväntas bestå framöver.

Vid gräsmarksuppföljningen 2012 bedömdes naturtypsstatusen som fullgod. Arter typiska för naturtypen som tidigare har påträffats på området är knägräs, hirsstarr, blodrot, gökblomster, sumpmåra, ängsskallra och ängsvädd. Vid inventering i samband med förslag till åtagandeplan

2016 bedömdes området fortfarande som artrikt. Stor del av naturtypen hade flora som indikerar välhävdad mark. Bland annat påträffades flera starrarter och gökblomster. Vid besöket fanns dock en del lövsly och det konstaterades att djuren inte betar i de fuktigaste partierna. Naturtypens östra del besöktes i augusti 2017 och bedömdes vara svagt hävdad på senare år.

Utifrån aktuella uppgifter om svag hävd, avsaknad av avtal för röjning av igenväxningsvegetation och uteblivet bete i vissa delar bedöms bevarandetillståndet som icke gynnsamt.

1966 - Ävjepilört, *Persicaria foliosa*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Ävjepilört förekommer på grunda leriga stränder vid älvar, åar och sjöar samt sällsynt vid småvatten i betesmarker. Vid Bottenviken förekommer den även vid bräckt vatten. Den är ljusälskande och mycket konkurrenssvag. I samtliga områden växer den i miljöer som större delen av året normalt är täckta av vatten och endast periodvis är blottlagda. Arten kräver troligen viss uttorkning av substratet för att gro, men kan sedan växa delvis vattentäckt. På några lokaler är den endast tillfällig och dyker upp när förhållandena är optimala för att några år senare ha försvunnit igen. På merparten av lokalerna är den oftast årlig. En vattenregim i vattendrag som medför blottläggning av jord under sommaren och översvämning under vår- och höstflod är den avgjort viktigaste störningen för arten. Betesdrift på stränder påverkar också arten positivt. Arten sprids huvudsakligen längs vattendrag. Långdistansspridning och spridning mellan vattendrag sker troligen med fåglar. En rimlig uppskattning av spridningsavstånd är mindre än 1000 meter. Arten är rödlistad (kategori NT, nära hotad).

För att den ingående arten ävjepilört ska uppnå och bibehålla gynnsamt bevarandetillstånd på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas:

- Naturlig eller naturlig flödesregim som innebär återkommande översvämning vid höst- och vårflod samt torrläggning av jord under sommaren.
- Växtplatsen utgörs av grunda leriga stränder.
- Öppen och solexponerad miljö.
- God vattenkvalitet, särskilt med avseende på näringsämnen.

Bevarandemål

Ävjepilörtens populationsutveckling ska vara stabil och inte visa på bestående nedgång samt förekomma i sådan omfattning att den kan fortleva långsiktigt i området. Arten ska finnas i området i för arten lämplig livsmiljö. Flödesregimen ska vara naturlig eller naturlig så att översvämning sker vid vår- och höstflod och så att jord torrläggs under sommaren. Växtplatsen hålls öppen och solexponerad genom regelbundna översvämningar och/eller i vissa fall genom åtgärder som syftar till att hindra igenväxning. Vattenkvaliteten ska vara god med avseende på näringsämnen.

Negativ påverkan

Faktorer som utgör eller kan utgöra hot mot arten:

- Reglering av vattendrag genom att flödesregimen förändras och påverkar arten negativt.
- Igenväxning av vegetation som innebär ökad beskuggning. På en del lokaler är arten beroende av bete och en minskning av betesintensiteten innebär att arealen lämplig miljö kraftigt minskar eller helt försvinner.
- Förändringar av vattenkvaliteten, speciellt övergödning.

Bevarandeåtgärder

Se bevarandeåtgärder under naturtypen fuktängar.

Bevarandetillstånd

Ävjepilörten är rödlistad i Sverige och placerad i kategorin nära hotad (NT). På biogeografisk nivå bedömdes bevarandestatusen 2013 som gynnsam med avseende på populationsstorlek men otillfredsställande med avseende på artens livsmiljö och dess framtidsutsikter.

I Natura 2000-området Genbäcken växer ävjepilörten på strandängen. Vid en inventering under 2002 återfanns över 100 exemplar i området. Samma år finns andra uppgifter om 200

plantor. 2006 observerades drygt 60 exemplar och 2007 ca 1000 exemplar. Observationer finns även för åren 2008 och 2009 men antalet är okänt för dessa år. Att antalet plantor varierar mycket mellan olika år kan bero på att exemplar inte upptäckts p.g.a högt vattenstånd eller för att livsvillkoren tillfälligt har varit ogynnsamma. Senast i augusti 2017 observerades 30 exemplar med kommentar om att det sannolikt finns betydligt fler plantor som skulle upptäckas om vattnet sjunker lite.

Eftersom det senast i augusti 2017 var något oklart gällande den verkliga förekomsten av arten och eftersom den dessförinnan inventerades senast 2009 (okänt antal) behövs troligtvis tätare uppföljning av arten göras innan en säker bedömning av bevarandetillståndet kan göras. Det behövs också en aktuell bedömning av artens livsmiljö och ett eventuellt behov av åtgärder i livsmiljön. Sammantaget bedöms bevarandetillståndet för ävjepilört i området som oklart.

1973 - Hällebräcka, *Saxifraga osloensis*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Hällebräcka är en ettårig art som kräver konkurrensfria miljöer för att växa. Många av förekomsterna är intill och på hållar i betesmarker, miljöer som hålls fria från konkurrens genom kreaturstramp och torka. Tillfälliga förekomster i vägslänter, mindre täkter etc. är inte ovanliga där det är tätt mellan lokalerna. Arten är starkt kalkgynnad och den kan finnas i områden med skiffer, kalk eller granit med kalkrikt jordtäcke. Arten förekommer även på strandhållar i delar av sitt utbredningsområde. På dessa lokaler är det främst årsmånen som styr antalsvariationen mellan åren. Det krävs ett någorlunda snötäcke under vintern i kombination med en fuktig vår/försommar så att inte de unga plantorna fryser ihjäl respektive torkar ihjäl innan de hinner blomma och gå i frukt.

Arten är på många lokaler beroende av störning genom bete och tramp. Den är störningsgynnad, vilket alla tillfälliga väggkantslokaler är bevis på. Artens blommor är insektspollinerade, medan fröna är vind- och djurspridda, en uppskattning av spridningsavstånd är 10 meter, efter vägar i vinddraget från bilar, med bildäck etc. kan avståndet ofta vara mycket längre. Bestånden varierar mycket kraftigt i individantal och frösättning år från år. Arten är rödlistad (kategori VU, sårbar).

Förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är kalkhaltiga, torra och konkurrensfria marker. Eftersom arten är konkurrenskänslig krävs störning genom återkommande bete och tramp.

Bevarandemål

Artens populationsutveckling ska vara stabil och inte visa på bestående nedgång samt förekomma i sådan omfattning att den kan fortleva långsiktigt i området. Hällebräckan ska finnas i området i för arten lämplig livsmiljö. Växtplatsen hålls öppen genom årlig hävd. Ingen skadlig ansamling av förna såsom gammalt gräs och örter ska finnas i området. Igenväxningsvegetation ska inte förekomma mer än i begränsad utsträckning.

Negativ påverkan

Faktorer som utgör eller kan utgöra hot mot arten :

- Eftersom de långsiktigt stabila lokalerna främst är betesmarker är bristen på hävd och störning genom bete och tramp det absolut största hotet mot arten.
- Klimatförändringarna påverkar antagligen arten marginellt under överskådlig tid.
- Ökad kvävetillförsel som innebär risk för att hällebräckan konkurreras ut.

Bevarandeåtgärder

För att bevarandetillståndet för hällebräckan ska fortsätta att vara gynnsamt är det viktigt att hävden och röjningen av igenväxningsvegetation fortsätter i samma omfattning. Betet ska ske på ett sådant sätt som inte innebär en ökad näringstillförsel vilket kan öka risken för en utarmning av den konkurrenssvaga hällebräckan.

Vid inventering i samband med förslag till åtagandeplan 2016 konstaterades stort uppslag av sly i området där hällebräckan växer. Det fanns då även behov av röjning av sly i stenrosen. Det är idagsläget oklart om någon röjning genomförts varför detta måste undersökas i fält.

Bevarandetillstånd

På biogeografisk nivå bedömdes 2013 bevarandestatusen med avseende på population och livsmiljö som otillfredsställande. Man bedömde också att förhållandena skulle försämrats

framöver.

I natura 2000-området Genbäckens norra del växer hällebräckan intill hyperithållar i betesmarken. De första uppgifterna om arten finns från 1997 då man uppskattade antalet exemplar till ca 500. Under åren 2002, 2006, 2007, 2008, 2009, 2012, 2013, 2016 och 2017 räknades 250, 33, 0, 40, 119, 158, 5, 25 respektive 665 plantor varav ca 450 i blom år 2017. Bestånden kan variera mycket i individantal och frösättning mellan olika år. Nedgångar i antal exemplar kan t.ex. bero på ökad näringstillförsel som missgynnar den konkurrenssvaga arten.

Med bakgrund av den senast noterade förekomsten om 665 plantor bedöms bevarandetillståndet som gynnsamt. Viktigt i fortsättningen är dock att marken hävdas på ett sätt som gynnar arten. I det ingår bland annat att undersöka om röjning av sly har genomförts eller om åtgärden kvarstår.

Dokumentation

- Artportalen. Artdatabanken SLU. Uppgifter hämtade 2017-08-30.
- Artdatabanken SLU. 2014. Arter & naturtyper i habitatdirektivet – bevarandestatus i Sverige 2013.
- ArtDatabanken SLU. Artfakta. (<http://artfakta.artdatabanken.se>)
- Länsstyrelsen Värmland 2012. Inventering av fjärilar och vildbin inom skyddade områden i Värmlands län 2012. Resultat från Genbäcken, Tibergs udde, Guldplatshagen och Högbergsfältet.
- Länsstyrelsen Värmland 2012. Uppföljning av hävdade gräsmarker i skyddade områden – inventering av kärlväxter. Länsstyrelsens rapport 2014:16.
- Länsstyrelsen. 2016. Förslag till åtagandeplan för miljöersättningen för betesmarker och slätterängar. (2015-2019). Genbäcken.
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledningar för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1, NV-04493-11. Naturtyper: 6270 Silikatgräsmarker och 6410 Fuktängar.
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2. NV-01162-10. Art 1966, Ävjepilört och Art 1973, Hällebräcka. (<http://www.naturvardsverket.se>)
- Länsstyrelsen Värmland 2006. Dagflygande ängsfjärilar i Värmlands län. Opublicerad.
- Länsstyrelsen Värmland. Basinventering 2005-2009 inklusive kompletterande inventeringar, bedömningar och kvalitetssäkring av Natura 2000-områden. Opublicerat.
- Länsstyrelsen Värmland 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-området Genbäcken. Fastställd 2006-03-15.

Bilagor

1. Översiktskarta
2. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
3. Naturtypskarta

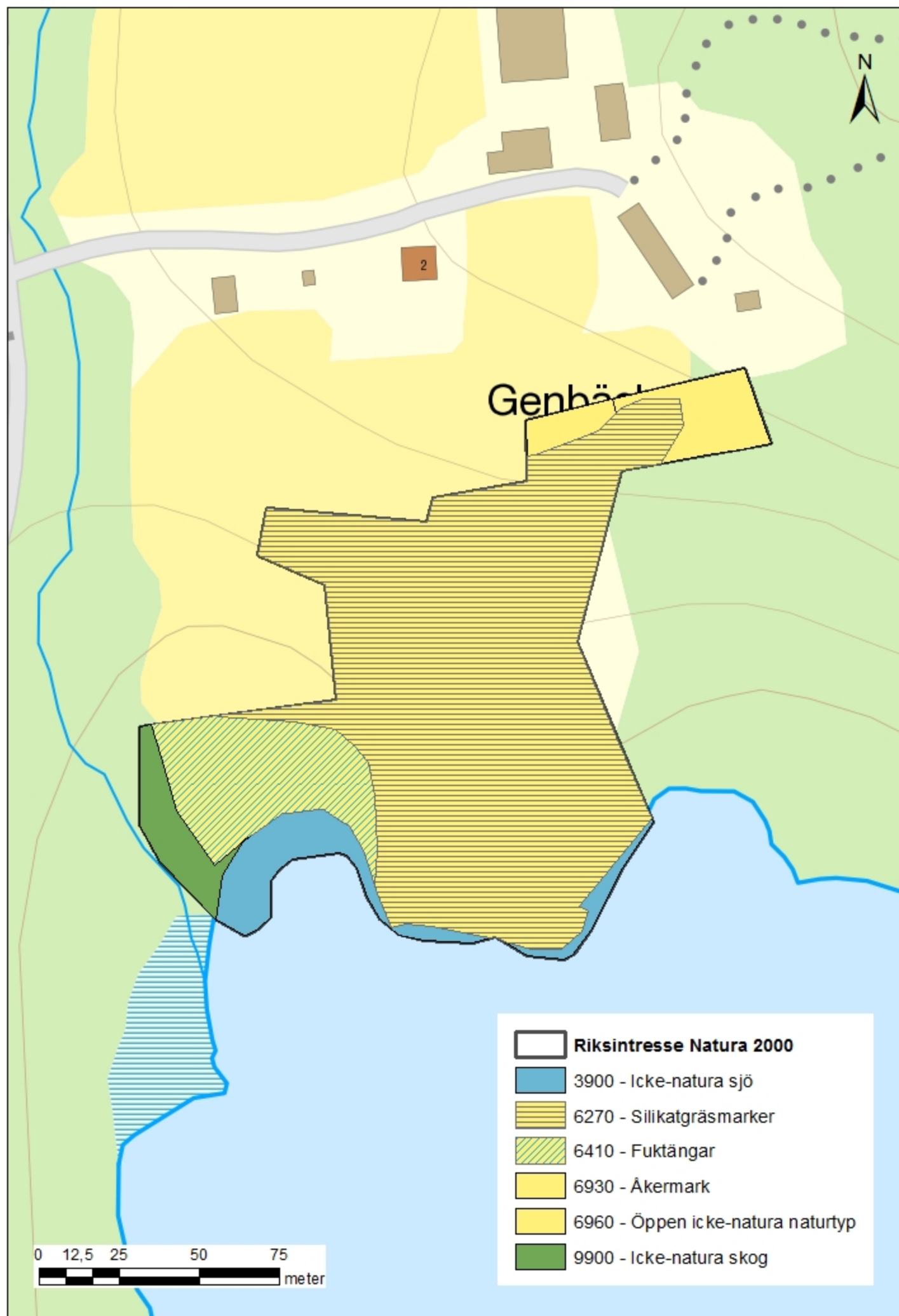
Bilaga 1. Översiktskarta med markering för Natura 2000-området Genbäcken.

Bilaga 2. Karta med Natura 2000-områdets avgränsning

Bilaga 3. Naturtypskarta för Natura 2000 - området Genbäcken

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 010-224 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland